

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “สร้างฟาร์มเครือข่ายผลิตไถ่ลูกผสมพันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่
จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

โดย นายสมพงษ์ พิพัฒพงศ์ชัย และคณะ

สิงหาคม 2556

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “สร้างฟาร์มเครือข่ายผลิตไก่ลูกผสมพันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่
จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

คณะผู้วิจัย

นายสมพงษ์ พิพัฒพงศ์ชัย	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
นายณรงค์ วีรารักษ์	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
นายปภาสพงษ์ จงขานสิทธิ	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชุดโครงการ “ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน”

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สิงหาคม 2556

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในโครงการนี้สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การให้คำปรึกษาแนะนำทั้งในเชิงวิชาการ ความช่วยเหลือจาก รศ.ดร.จันทร์จรัส เรียวเดชะ ผู้อำนวยการฝ่ายเกษตร รศ.ดร.กนก ผลารักษ์ รศ.ดร.จุฑารัตน์ เศรษฐกุล รศ.ดร.เกรียงไกร โชติประการ รศ.ดร.ประภาพร ขอไพบูรณ์ และรศ.สมพร อิศวิลานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนนักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีได้เอื้อนาม ณ ที่นี้ ซึ่งทุกฝ่ายได้เสียสละกำลังกาย กำลังใจ ให้คำแนะนำผลักดันให้โครงการประสบผลสำเร็จในการดำเนินการตามเป้าหมาย

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ นักวิจัยจากสำนักประสานงานชุดโครงการระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่อย่างยั่งยืนที่ทำหน้าที่ประสานงานให้ทุกภาคส่วนบูรณาการการทำงานร่วมกันตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2556

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการมีวัตถุประสงค์การเลี้ยงเพื่อสร้างรูปแบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ เพื่อให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้เป็นอาชีพเสริม โดยสร้างฟาร์มเครือข่าย 1 ราย ให้เกษตรกรทำหน้าที่ผลิตลูกไก่จากพ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำ แล้วฟักไข่โดยใช้ตู้ฟักผลิตลูกไก่ให้แก่เกษตรกรในโครงการอีก 31 ราย ที่เหลือจำหน่ายให้แก่ชุมชนในตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

1. ฟาร์มเครือข่ายดำเนินการโดยนายจรัส ซึ่งทำการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ 30 ตัว แม่พันธุ์ 250 ตัว (ลดลงจากจำนวนเป้าหมายเมื่อเริ่มโครงการ 460 ตัว เนื่องจากประสบปัญหาไก่ล้มป่วยปี 2555) ผลิตไข่ 16,845 ฟอง อัตราการฟัก ร้อยละ 81.50 ผลิตลูกไก่ได้ 13,729 ตัว ต้นทุนการผลิตลูกไก่เฉลี่ย 17.47 บาท/ตัว
2. เกษตรกรสมาชิกซื้อลูกไก่มาทำการเลี้ยงขุน 95-102 วัน ได้น้ำหนักไก่เฉลี่ย 1.10-1.21 กิโลกรัม/ตัว ประเมินการเลี้ยง 1,055-1,150 ตัว/ราย/ปี อัตราการตายของลูกไก่และไก่ขุน ร้อยละ 5.52-8.39 เกษตรกรมีต้นทุนเฉลี่ยรวม 104,493.2 บาท/ราย/ปี หรือคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 89.46 บาท/กิโลกรัม
3. เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตเฉลี่ย 141,675 บาท/ปี ทำให้เกษตรกรมีกำไรสุทธิจากการผลิต 37,181.8 บาท/ราย/ปี (หรือสร้างรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,098.5 บาท)
4. สำหรับฟาร์มเครือข่าย (เกษตรกรเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์) มีต้นทุนรวม 239,874.6 บาท/ปี มีรายได้ 275.030 บาท/ปี (หรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,929.60 บาท)
5. โครงการสามารถขยายจำนวนเกษตรกรจากสมาชิก 6 ราย ที่เลี้ยงไก่ขุนเพิ่มขึ้นอีก 25 ราย รวมเป็น 31 ราย ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำสร้างฟาร์ม
เครือข่ายผลิตไก่ลูกผสมพันธุ์ประดู่หางดำ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อจำหน่ายและเป็นอาชีพเสริม
ให้แก่เกษตรกร โดยการสร้างเครือข่ายการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นอกจากนี้โครงการวิจัยยังม
ีการปรับแนวคิดของโครงการหัวใจ คือความสำเร็จของเกษตรกรเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่โดย
ใช้ตู้ฟัก ร่วมกับเกษตรกรรายย่อยที่สามารถลดต้นทุนอาหาร โดยใช้พืชอาหารหายาในพื้น
ท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์หมุนเวียนตลอดทั้งปีในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ และเป็นการลด
ต้นทุนการผลิต เพื่อให้เกษตรกรตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ คณะผู้วิจัยจึงหวังว่าการ
สร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำจะเป็นการสร้างอาชีพเสริมที่มีความยั่งยืนที่จะเป็นรูปแบบการ
เลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่สามารถขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(3)
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
ประโยชน์ที่ได้รับ	2
เป้าหมายการผลิต	2
แผนการผลิต	3
ผลการดำเนินงาน	4
การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	4
การจัดหาพ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำ และแม่พันธุ์ไรต์ไอลแลนด์เรด	6
การฝึกอบรมและดูงาน	7
การปรับปรุงโรงเรือน	9
การจัดการอาหารโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นอาหารเสริม	14
การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน	15
สรุปผลได้ของโครงการ	20
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	20
บรรณานุกรม	21
ภาคผนวก ก ลักษณะโรงเรือนของเกษตรกรในโครงการ	ผ-1
ภาคผนวก ข ระบบการผลิตลูกไก่โดยใช้ผู้ฝึก	ผ-5
ภาคผนวก ค การผลิตไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการ	ผ-9
ภาคผนวก ง จุดจำหน่ายไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการ	ผ-12

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เป้าหมายพ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่ และไก่ขุนของโครงการ	2
2	กิจกรรมการดำเนินการของโครงการ	3
3	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร	10
4	ข้อมูลการเตรียมพื้นที่ โรงเรือน เพื่อเลี้ยงไก่ประดู่หางดำของเกษตรกร	11
5	ข้อมูลการผลิตพ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่ และไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการ	16
6	สรุปต้นทุน ผลตอบแทนการผลิตลูกไก่ของเกษตรกรผู้นำเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์- เพื่อผลิตลูกไก่	18
7	สรุปต้นทุนผลตอบแทนการผลิตไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการ	19

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม	6
2	การดำเนินงานการบริหารการดำเนินงานในรูปกลุ่มของสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม	7
3	การดำเนินงานฟาร์มเครือข่ายผลิตไก่ประดู่หางดำขุน ที่สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย	8
4	การดำเนินงานการบริหารการดำเนินงานในรูปกลุ่มของสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม	8
5	การฝึกอบรม และดูงานระบบการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์การแปรรูปไก่ย่าง ที่ มหาวิทยาลัยสุรนารี	9
6	การให้คำแนะนำในการปรับปรุงโรงเรือนแก่เกษตรกร โดย นายณรงค์ วีรารักษ์	12
7	การให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการเลี้ยงไก่ให้แก่เกษตรกร	13
8	พ่อแม่พันธุ์ ถูกปล่อยลานตอนกลางวัน ของนายจรัส อุ่นใจ	13
9	หยวกกล้วยสับและรำละเอียด นำมาผสมอาหารให้ไก่ขุนกิน เพื่อลดต้นทุน อาหารสำเร็จรูป	15

รายงานฉบับสมบูรณ์
การศึกษารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
โครงการสร้างฟาร์มเครือข่ายผลิตไก่ลูกผสมพันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. หลักการและเหตุผล

จากความร่วมมือระหว่างกรมปศุสัตว์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ดำเนินการโครงการวิจัยการสร้างฝูงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่ ในระหว่าง ปีพ.ศ. 2545 ถึง ปี พ.ศ. 2550 ที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ปัจจุบันไก่พันธุ์นี้ เป็นที่รู้จักและนิยมเลี้ยงกันมาก เนื่องจากการที่มีขนลำตัวสีดำ ปากสีดำ และแข้งสีดำ ทำให้ลูกไก่ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นพันธุ์แท้ หรือลูกผสม ลูกที่ได้ยังคงลักษณะเด่นในความเป็นพันธุ์แท้ และเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ คือขนตัว สีแข้ง และสีปากสีดำ เป็นที่ต้องการของตลาด และเนื้อมีรสชาติที่อร่อย ใช้ประกอบอาหารได้หลากหลาย

ในแต่ละปีการผลิตลูกไก่พันธุ์แท้ของศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ จำนวน 30,000 ตัว ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร และด้วยข้อจำกัดของการเป็นส่วนราชการกรมปศุสัตว์จึงมีนโยบายสร้างฟาร์มเครือข่ายขึ้นเพื่อกระจายการผลิตไปสู่เกษตรกร

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากรเป็นชาวไทยภูเขาคิดเป็นร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด มีความต้องการไก่พื้นเมือง และลูกผสมพื้นเมืองสูงมาก เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมประเพณีต่างๆ ซึ่งไก่ที่ใช้จะมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ สีขน ขา ปาก จะมีสีดำ จากการประเมินความต้องการเลี้ยงไก่ลูกผสมพันธุ์พื้นเมือง จากการส่งจอบผ่านสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอนไม่น้อยกว่า 3,000 ตัว/สัปดาห์ ในขณะที่แหล่งผลิตลูกไก่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเพียงแห่งเดียวได้แก่ สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน มีกำลังผลิต 500 ตัว/สัปดาห์ ระยะเวลาผลิต 5-6 เดือน/ปี เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และฤดูร้อนไฟฟ้าจะดับบ่อยมากเป็นอุปสรรคต่อการฟักไข่

ประกอบกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ในเขตพื้นที่ชายแดน ภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชัน ใช้เวลาเดินทาง 5-6 ชั่วโมง จากจังหวัดเชียงใหม่ มีความลำบากในการขนส่ง และเป็นเหตุให้การจัดหาลูกไก่ และอาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยงจากแหล่งผลิตมีต้นทุนที่สูงมาก และโอกาสลูกไก่สูญเสียระหว่างเดินทางสูง ดังนั้นในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน หากมีฟาร์มเครือข่ายผลิตไก่ลูกผสมพันธุ์ประดู่หางดำ จะเป็นผลดีต่อเกษตรกรที่มีความสนใจในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นอาชีพทั้งนี้มิใช่เพียงกลุ่มที่มีความพร้อม และความต้องการนำอาชีพการเลี้ยงไก่ไปบูรณาการร่วมกับการผลิตเกษตรอื่นๆ ในพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 2.1 เพื่อสร้างแหล่งผลิตลูกไก่พันธุ์ผสมและพันธุ์แท้ประจำทางคำ
- 2.2 เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม
- 2.3 เพื่อสร้างรูปแบบการเลี้ยงไก่ให้เป็นอาชีพแก่เกษตรกรภายใต้ทรัพยากรอาหารในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 3.1 เกษตรกรสามารถผลิตลูกไก่พันธุ์ผสม และพันธุ์แท้ประจำทางคำเพื่อจำหน่ายในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 3.2 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้โดยใช้ทรัพยากรอาหารในพื้นที่มาใช้เป็นพืชอาหารหยบในการเลี้ยงไก่ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และบูรณาการอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองกับการเกษตรอื่นๆ ในชุมชนได้

4. เป้าหมายการผลิต

- 4.1 กิจกรรมการผลิตที่ 1 การผลิตลูกไก่ของเกษตรกรผู้นำ (นายจรัส อุ่นใจ) มีเป้าหมาย
 - 4.1.1 การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ จำนวน 460 ตัว (พ่อพันธุ์ประจำทางคำ 60 ตัว และแม่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด 400 ตัว)
 - 4.1.2 การผลิตลูกไก่ 47,040 ตัว จากอัตราการให้ไข่ 58,800 ฟอง/ปี (อัตราการฟักร้อยละ 80.0)
- 4.2 กิจกรรมการผลิตที่ 2 การผลิตไก่ขุน เกษตรกรจำนวน 6 ราย มีเป้าหมายในการเลี้ยงไก่ขุนจำนวน 3 รุ่น/ปี รุ่นละ 400 ตัว/ราย (หรือ 2,400 ตัว/รุ่น/ปี)

ตารางที่ 1 เป้าหมายพ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่ และไก่ขุน ของโครงการ

รายชื่อเกษตรกร	พ่อพันธุ์ ประจำทางคำ (ตัว)	แม่พันธุ์ โรดไอแลนด์เรด (ตัว)	การผลิตลูกไก่				จำนวนไก่ขุน (ตัว)		
			จำนวนไข่ (ฟอง)	อัตราฟัก (ร้อยละ)	ให้ลูกไก่ (ตัว)	อัตราการตาย (ร้อยละ)			
							รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3
นายจรัส	60	400	58,800	80.0	47,040	5.0	400	400	400
นายทรงพล							400	400	400
นายภิเษก							400	400	400
นายอาทิตย์							400	400	400
นายจรรณู							400	400	400
นายชาญณรงค์							400	400	400
รวม	60	400	58,800	80.0	47,040	5.0	2,400	2,400	2,400

5. แผนการผลิต

เกษตรกร 1 ราย ทำหน้าที่เป็นฟาร์มเครือข่าย ในการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่จำหน่ายให้กับเกษตรกรในโครงการ และเกษตรกรจำนวน 5 ราย เลี้ยงไก่ลูกผสมประดู่หางดำ เพื่อผลิตไก่ขุนจำหน่าย โดยจะมีการลงทุนโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงเอง ซึ่งเน้นการปรับปรุงที่ถูกต้องตามหลักโรงเรือนมาตรฐานฟาร์ม กำลังการผลิตลูกไก่ประมาณ 1,500 ตัวต่อสัปดาห์ และจำหน่ายลูกไก่ให้เกษตรกรเพื่อผลิตไก่ขุน ทั้งนี้ลักษณะการเลี้ยง และจัดการโรงเรือนมีการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน แต่การใช้วัตถุดิบอาหารหยาบที่ใช้เสริมแตกต่างกันตามลักษณะการผลิตเกษตรกร รวมทั้งการฟักพาอาหารหยาบในพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น การใช้หญ้า ต้นกล้วยหมัก ซึ่งอาจส่งผลต่ออัตราการแลกเนื้อแตกต่างกัน ต้นทุน ผลตอบแทนที่แตกต่างกันตามแหล่งอาหาร และวัตถุดิบที่ใช้

ตารางที่ 2 กิจกรรมการดำเนินการของโครงการ

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
1.1 ประชุมคัดเลือกเกษตรกร			ก.ค. 55 - ส.ค. 55
1.2 จัดหาไก่พ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำและไก่แม่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด	- หาหรือผู้ชำนาญการแหล่งผลิตที่ได้มาตรฐาน - จัดระบบการส่งมอบไก่พ่อแม่พันธุ์	- นายสมพงษ์ พิพัฒพงษ์ชัย - นายณรงค์ วีรารักษ์ - นายปภาพพงษ์ จงขานสิทธโร	ก.ย. 55
1.3 ให้ความรู้แก่เกษตรกรในโครงการ	- ให้การฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ		ก.ย. 55
1.4 ให้ความรู้เรื่องการปรับปรุงโรงเรือน	- เกษตรกรสร้างโรงเรือนพ่อแม่พันธุ์ โรงฟักไข่ โรงเลี้ยงไก่ขุน และโรงเก็บอาหาร	- นายสมพงษ์ พิพัฒพงษ์ชัย - นายณรงค์ วีรารักษ์ - นายปภาพพงษ์ จงขานสิทธโร	ก.ย. 55
1.5 ให้ความรู้การเลี้ยงไก่ด้านการจัดการทั่วไป การใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเป็นอาหารสัตว์	- การประชาสัมพันธ์	- นายสมพงษ์ พิพัฒพงษ์ชัย - นายณรงค์ วีรารักษ์ - นายปภาพพงษ์ จงขานสิทธโร	ก.ย. 55
1.6 การเก็บข้อมูลการผลิตต้นทุนการผลิต	- กำหนดแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล - ฝึกอบรมการเก็บข้อมูลแก่เกษตรกร		ต.ค. 55 - ก.ค. 56
1.7 จัดระบบการตลาด	- เกษตรกรติดต่อผู้บริโภค, ผู้ชำแหละ, ร้านอาหาร		ม.ค. 56 - ก.ค. 56

6. ผลการดำเนินงาน

6.1 การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

คัดเลือกเกษตรกรที่มีศักยภาพในการเป็นฟาร์มเครือข่ายผลิตไก่ลูกผสมประดู่หางดำ จำนวน 1 ฟาร์ม และเกษตรกรเลี้ยงไก่ขุนในโครงการ โดยการคัดเลือกเกษตรกรเบื้องต้นจะพิจารณาจากคุณสมบัติของเกษตรกร 4 ข้อ

6.1.1 เกษตรกรมีประสบการณ์เคยเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั่วๆ ไปมาก่อน

6.1.2 มีพื้นที่ที่สามารถนำมาใช้เลี้ยงไก่ได้มากกว่า 2 งาน

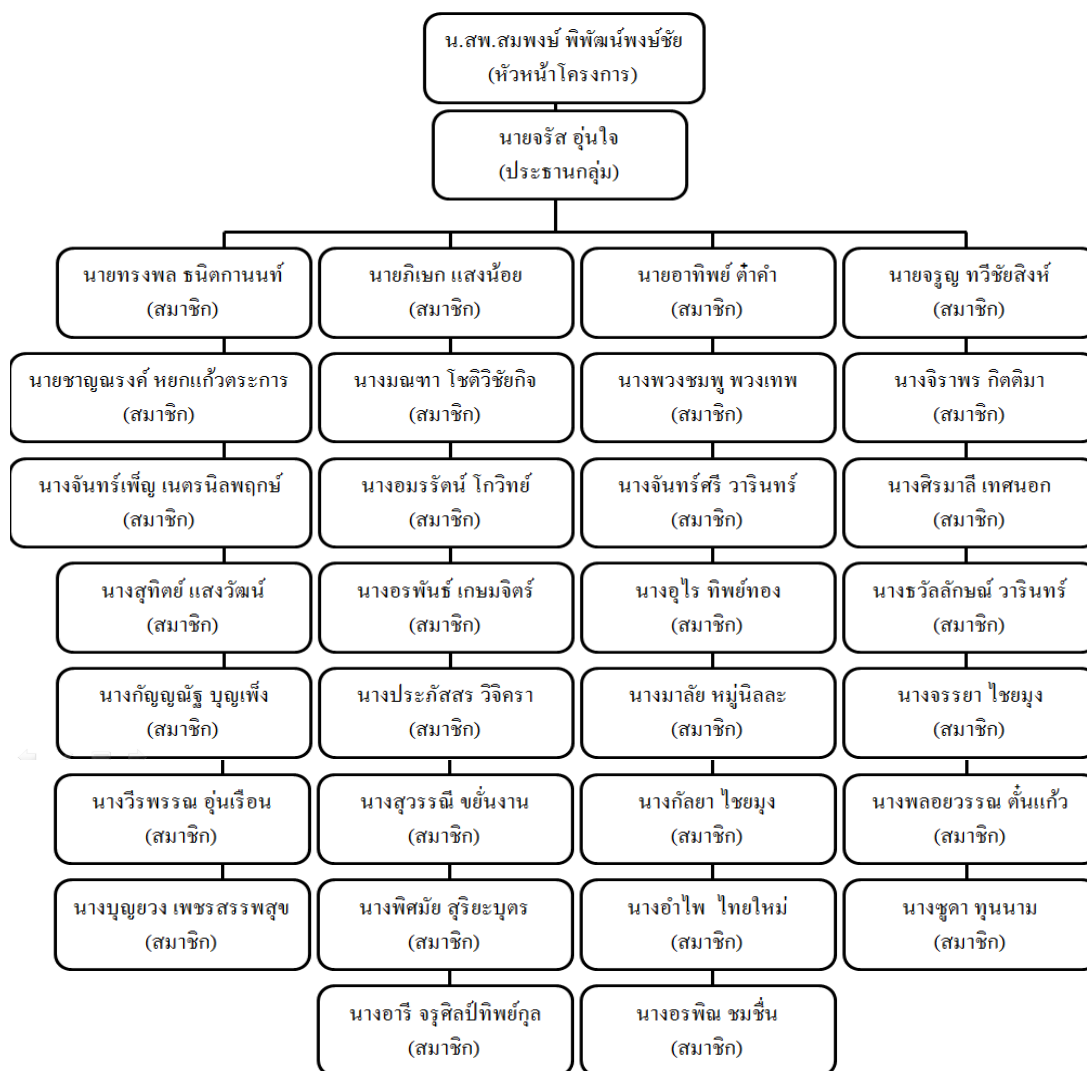
6.1.3 เกษตรกรอยู่ในชุมชนที่ไม่ไกลจาก สนง.ปศุสัตว์อำเภอ และสามารถรวมตัวเป็นกลุ่มได้อย่างน้อย 3 คน

6.1.4 มีตลาดรองรับผลผลิตในท้องถิ่น

สามารถคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 31 ราย ที่รับลูกไก่จากฟาร์มเครือข่าย (นายจรัส อุ่นใจ) ประกอบด้วย

1. นายจรัส	อุ่นใจ	(ประธานกลุ่ม)
2. นายทรงพล	ธนิตกานนท์	
3. นายภิเชก	แสงน้อย	
4. นายอาทิตย์	คำคำ	
5. นายจรรยา	ทวีชัยสิงห์	
6. นายชาญณรงค์	หยกแก้วตระการ	
7. นางจันทร์เพ็ญ	เนตรนิลพฤษ์	
8. นางมณฑา	โชติวิชัยกิจ	
9. นางพวงชมพู	พวงเทพ	
10. นางจิราพร	กิตติมา	
11. นางอรรรัตน์	โกวิทย์	
12. นางจันทร์ศรี	วารินทร์	
13. นางศิริมาลี	เทศนอก	
14. นางสุทิตย์	แสงวัฒน์	
15. นางอรพันธ์	เกษมจิตร	
16. นางอุไร	ทิพย์ทอง	
17. นางชวัลลักษณ์	วารินทร์	
18. นางกัญญณัฐ	บุญเพ็ง	

19. นางประภัสสร วิจิตร
20. นางมาลัย หมุ่นิลละ
21. นางจรรยา ไชยมุง
22. นางวีรพรรณ อุ่นเรือน
23. นางสุวรรณี ขยันงาน
24. นางบุญยวง เพชรสรรพสุข
25. นางอารีย์ จรุศิลปัทพย์กุล
26. นางพิศมัย สุริยะบุตร
27. นางกัลยา ไชยมุง
28. นางพลอยวรรณ คั่นแก้ว
29. นางอำไพ ไทใหม่
30. นางชูลดา ทุนนาม
31. นางอรพิน ชมชื่น

ภาพที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม

สำหรับการคัดเลือกเกษตรกรเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนปริมาณกำไรเลือกเกษตรกร 6 ราย คือ 1. นายจรัส อุ๋นใจ 2. นายทรงพล ธนิตกานนท์ 3. ภิเชก แสงน้อย 4. นายอาทิตย์ คำคำ 5. นายจรรณู ทวีชัยสิงห์ 6. นายชาญณรงค์ หยกแก้วตระกูล ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในโครงการจะมี นายจรัส อุ๋นใจ (ประธานกลุ่ม) เป็นแกนหลักในการดำเนินงานโดย นายจรัส อุ๋นใจ ใช้พ่อพันธุ์ประดู่หางดำ จำนวน 30 ตัว ผสมกับแม่พันธุ์ไรต์ไอลแลนด์เรด จำนวน 250 ตัว (ผลผลิตไข่เฉลี่ย 113 ฟอง/แม่/ปี) นำไข่ที่ได้เข้าตู้ฟัก (อัตราการฟักประมาณร้อยละ 81.5) จะได้ลูกไก่ประมาณ 264 ตัว / สัปดาห์ จำหน่ายให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ในกลุ่ม และเกษตรกรที่สนใจ

6.2 การจัดหาพ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำ และแม่พันธุ์ไรต์ไอลแลนด์เรด

เกษตรกรมีความต้องการพ่อพันธุ์ประดู่หางดำจำนวน 60 ตัว และแม่พันธุ์ไรต์ไอลแลนด์เรด จำนวน 400 ตัว ซึ่งทางสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้จัดหาพ่อพันธุ์ประดู่หางดำ

จำนวน 30 ตัว และแม่พันธุ์ไรต์ไอลแลนด์เรด จำนวน 250 ตัว โดยนำพ่อแม่พันธุ์มาจากแหล่งผลิตที่ได้มาตรฐาน คือศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ อำเภอสันป่าตอง โดยมีเกษตรกรเครือข่ายเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกไก่พันธุ์ผสมประดู่หางดำจำหน่ายให้แก่เกษตรกรสมาชิกในโครงการ

6.3 การฝึกอบรมและดูงาน

เกษตรกรในโครงการแม้จะเคยเลี้ยงไก่พื้นเมืองมาบ้าง แต่เป็นการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ ไม่มีการจัดการ หรือการดูแลไก่ ตามหลักทางวิชาการ เมื่อเกษตรกรมาเข้าร่วมโครงการจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงานจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ มาใช้ในการประกอบอาชีพของตน โดยโครงการได้จัดให้มีการดูงาน และการฝึกอบรม ดังนี้

6.3.1 การดูงานฟาร์มเครือข่ายผลิตไก่ประดู่หางดำขุน ที่สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2556 ได้กล่าวถึง การส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริม ให้กับเกษตรกรในโครงการ เพื่อให้เกษตรกรได้สร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการทำนา ทำไร่ อีกทั้งยังให้องค์ความรู้ เรื่องของปัจจัยการผลิตต่างๆ ช่องทางการจำหน่ายในผลผลิต ที่ครัวเรือนสามารถที่จะพัฒนาจากการเป็นอาชีพ เสริมสู่การเป็นอาชีพหลักอย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 2 การดูงานการบริหารการดำเนินงานในรูปกลุ่มของสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม (วันที่ 10 มกราคม 2556)

ภาพที่ 3 การดูงานฟาร์มเลี้ยงปลาผลิตไข่ประดู่หางดำขุน ที่สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย
(วันที่ 10 มกราคม 2556)

6.3.2 การดูงานการบริหารสหกรณ์การเกษตร ณ สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2556 มีเป้าหมายให้เกษตรกรที่เลี้ยงไข่เกิดความมั่นใจในเรื่องของการได้รับความช่วยเหลือจากทางสหกรณ์ ในด้านการถ่ายทอดความรู้ในการเลี้ยง การแปรรูป การตลาด รวมทั้งคอย ติดตาม และร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกร ส่งผลให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่น และมีกำลังใจ เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาด ได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคเป็นอย่างดี ทั้งผู้บริโภครายย่อย และผู้ประกอบการที่ใช้ไข่เป็นวัตถุดิบในการประกอบการ

ภาพที่ 4 การดูงานการบริหารการดำเนินงานในกลุ่มของสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม (วันที่ 10 มกราคม 2556)

6.3.3 การฝึกอบรม และดูงานระบบการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ไก่ที่มหาวิทยาลัยสุรนารี เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2556 ได้กล่าวถึงไก่พื้นเมือง ที่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค เนื่องจากมีเนื้อแน่น นุ่มรสชาติอร่อยแบบไทยๆ ปัจจุบันเนื้อไก่พื้นเมืองเป็นที่ต้องการ ของตลาดมาก แต่กำลังการผลิตของเกษตรกรยังไม่เพียงพอ จำนวนการผลิตไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากไก่พื้นเมืองให้ไข่น้อย และโตช้า การผลิตไก่พื้นเมือง จึงเป็นทางออกหนึ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตป้อนตลาดได้มาก และสม่ำเสมอ สามารถแข่งขันกับไก่เนื้อทั่วไปได้ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ส่งเสริม และพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรให้มีรายได้ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถพัฒนาเป็นอาชีพหลักในอนาคตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 5 การฝึกอบรม และดูงานระบบการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์การแปรรูปไก่ย่าง ที่มหาวิทยาลัยสุรนารี (วันที่ 11 มกราคม 2556)

6.4 การปรับปรุงโรงเรียน

จากการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการเลี้ยงไก่ การเตรียมโรงเรียน การทำวัคซีน การสุขาภิบาลไก่ การให้อาหาร การใช้วัตถุดิบอาหารที่มีในท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่ เป็นต้น โดยมี นายสมพงษ์ พิพัฒพงศ์ชัย (หัวหน้าโครงการ) และนายณรงค์ วีรารักษ์ (นักวิจัยร่วมในโครงการ) เป็นวิทยากร เกษตรกรได้นำความรู้มาปรับใช้ในการเตรียมพื้นที่โรงเรียนให้ได้มาตรฐาน สำหรับเกษตรกรผู้นำได้ปรับปรุงพื้นที่ สร้างโรงเรียนพ่อแม่พันธุ์ โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเก็บอาหาร และสร้างรั้วป้องกันโรคระบาด ส่วนเกษตรกรเครือข่ายได้ปรับปรุงโรงเรียนที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำขุน ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรก่อนการเตรียมพื้นที่มีดังนี้

6.4.1 ข้อมูลทั่วไป และการเตรียมพื้นที่ การเตรียมโรงเรือน

จากการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในโครงการ โดยแบ่งตามรูปแบบการผลิต 2 รูปแบบคือ รูปแบบการผลิตลูกไก่เพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรในเครือข่าย พบว่ามีเกษตรกร 1 ราย เลี้ยงโดยใช้เทคโนโลยีตู้ฟัก อายุ 45 ปี ประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่เป็นอาชีพหลัก มีรายได้ 300,000 บาท/ปี มีหนี้สินของครัวเรือน 200,000 บาท มีประสบการณ์เลี้ยงมาแล้วกว่า 21 ปี และรูปแบบการผลิตไก่ขุน พบว่า เกษตรกรมีอายุ 42-52 ปี มีอาชีพหลัก ทำการเกษตรปลูกผัก ผลไม้ และเลี้ยงไก่ มีเพียง 2 รายที่รับจ้าง รายได้จากอาชีพหลัก 60,000-108,000 บาท/ เลี้ยงไก่เป็นอาชีพเสริม มีประสบการณ์ 2-5 ปี มีรายได้จากอาชีพเสริม 500-2,000 บาท/เดือน มีภาระหนี้สินของครัวเรือน 50,000-100,000 บาท (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

รายการ	ตู้ฟัก	ไก่ขุน				
	จรัส	ทรงพล	ภิเชก	อาทิตย์	จรรณ	ชาญณรงค์
อายุ (ปี)	45	48	52	50	49	42
ประสบการณ์ (ปี)	21	5	2	5	3	5
อาชีพหลัก	เลี้ยงไก่	สวนผัก	สวนผัก	สวนผัก	รับจ้าง	รับจ้าง
		ผลไม้	ผลไม้	ผลไม้		
- รายได้ (บาท/ปี)	300,000	180,000	96,000	60,000	96,000	108,000
อาชีพเสริม	-	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่
- รายได้ (บาท/เดือน)	-	500	500	1,000	2,000	-
หนี้สินของครัวเรือน (บาท)	200,000	60,000	50,000	-	-	100,000

6.4.2 การลงทุน และการเตรียมพื้นที่โรงเรือน

การลงทุน และการเตรียมพื้นที่โรงเรือนที่ใช้ในการเลี้ยง เนื่องจากเกษตรกรเคยมีประสบการณ์การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมาก่อน มีโรงเรือนเดิมที่ใช้เลี้ยง จึงปรับปรุงโรงเรือนให้ได้มาตรฐานโดยใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น โรงเรือนมีโครงสร้างไม้ หลังคามุงด้วยกระเบื้อง หรือสังกะสี พื้นโรงเรือนเป็นลานดิน ไม่ยกพื้น ด้านนอกของโรงเรือน ใช้ตาข่ายพลาสติกล้อมกั้นบริเวณเป็นลานกว้าง ให้ไก่ได้คุ้ยเขี่ย และออกกำลัง ด้านบนเปิดโล่ง ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ขุน โรงเรือนนอนมีพื้นที่เฉลี่ย 48 ตารางเมตร (8 ตัว/ตารางเมตร) โดยมีพื้นที่ใช้เลี้ยงไก่ขุนปล่อยธรรมชาติ เฉลี่ยรายละ 800.0 ตารางเมตร สามารถรองรับไก่ขุน 360 ตัว (คิดเป็นประมาณ 2 ตารางเมตร/ตัว) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ข้อมูลการเตรียมพื้นที่ โรงเรียน เพื่อเลี้ยงไก่ประดู่หางดำของเกษตรกร

รายการ	พ่อแม่พันธุ์	ไก่ขุน				
	จรัส	ทรงพล	ภิเชก	อาทิตย์	จรูญ	ชาญณรงค์
1. พื้นที่ฟาร์ม (ตร.วา)	400	100	100	100	100	400
2. แรงงานครัวเรือน (คน)	1	1	1	1	1	1
3. ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ (ชม./วัน)	8	2	2	3	2	2
4. แรงงานจ้างเลี้ยงไก่ (คน)	1	-	-	-	-	-
5. อัตราค่าเช่าที่ดิน (บาท/ไร่/ปี)	2,000	1,000	1,500	1,000	1,000	1,000
6. ประเภทของอาหารหยาบที่ใช้	มันสำปะหลัง ข้าวโพด ปลาย ข้าว คั่นกล้วย	หญ้า คั่น กล้วย แกลบ ปลายข้าว	หญ้า คั่น กล้วย แกลบ ปลายข้าว	หญ้า คั่นกล้วย แกลบ	หญ้า คั่นกล้วย	หญ้า คั่นกล้วย
7. โรงเรียน จำนวน	3	1	1	1	1	1
7.1 ขนาดพื้นที่โรงเรียน (ตร.ม.)	3 โรงเรียน พื้นที่รวม 313					
7.2 โครงสร้าง	ปูน	ปูน	ไม้	ไม้	ปูน	ปูน
7.3 ชนิดหลังคา	สังกะสี	มุงกระเบื้อง	มุงกระเบื้อง	สังกะสี	มุงกระเบื้อง	มุงกระเบื้อง
7.4 พื้นโรงเรียน	คอนกรีตลง แกลบ	คอนกรีตลง แกลบ	ดิน	ดินปูพื้น แกลบ	ไม้	คอนกรีตปู พื้นแกลบ
7.5 มูลค่าก่อสร้าง (บาท)	30,000 280,000 และ 10,000	15,000	28,678	10,000	10,000	19,500
7.6 อายุใช้งาน (ปี)	15	10	10	5	10	10
8. อุปกรณ์ในโรงเรียน						
8.1 ภาชนะบรรจุน้ำ	24	10	5	6	6	5
ราคา (บาท/หน่วย)	75	60	60	50	50	50
อายุใช้งาน (ปี)	3	3	3	3	3	3
8.2 ภาชนะบรรจุอาหาร	36	10	5	6	8	8
ราคา (บาท/หน่วย)	70	60	120	50	50	50
อายุใช้งาน (ปี)	3	3	3	3	3	3
8.3 อื่นๆ จำนวน	ตู้ฟัก	ตาข่าย	ตาข่าย	ตาข่าย		
ราคา (บาท/หน่วย)	180,000	140	150	150		
อายุใช้งาน (ปี)	10	3	3	3		

6.4.3 การจัดการพ่อแม่พันธุ์

เกษตรกรที่ใช้เทคโนโลยีผู้ฝึกเลี้ยงการจัดการพ่อแม่พันธุ์ เกษตรกรที่เลี้ยงพ่อต่อแม่พันธุ์ใช้สัดส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ 1:5 ในการวางแผนด้านพื้นที่โรงเรือน และผู้ฝึกไข่ มีขั้นตอนการวางแผนข้อมูลการผลิตลูกไก่จากต้นทุนพ่อแม่พันธุ์ ผลผลิตไข่เพื่อทำการฟักโดยใช้ตู้ฟัก และดำเนินการจัดสรรลูกไก่ที่ได้ให้แก่เกษตรกรสมาชิกในโครงการที่ลงทุนปรับปรุงโรงเรือนเตรียมอุปกรณ์การเลี้ยงเพื่อขุนลูกไก่ สำหรับสมาชิกที่จะทำการเลี้ยงไก่ขุนแบบปล่อยธรรมชาติระยะเวลาในการเลี้ยงเฉลี่ย 94 วัน จำนวนการผลิตไก่ขุนจะคำนวณตามพื้นที่ที่เลี้ยง ความสมบูรณ์ของพื้นที่ ที่จะสามารถให้ไก่หากินอาหารตามธรรมชาติ และการเสริมด้วยวัตถุดิบอาหารท้องถิ่น รวมทั้งแรงงานครัวเรือน พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่การเลี้ยง 1-4 งาน แต่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ และมีการวางแผนพืชอาหารที่จะเสริมให้ไก่กิน มีแรงงานครัวเรือนและจำนวนชั่วโมงการทำงานในการเลี้ยงไก่ประมาณ 2 ชั่วโมง/วัน สามารถวางแผนผลิตไก่ขุนได้ประมาณ 350-400 ตัว/รุ่น ควรทำการผลิต 3 รุ่นต่อปี จึงจะสร้างรายได้เสริมที่เพียงพอและคุ้มค่าแก่การลงทุน

ภาพที่ 6 การให้คำแนะนำในการปรับปรุงโรงเรือนแก่เกษตรกรโดย นายณรงค์ วีรารักษ์

ภาพที่ 7 การให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการเลี้ยงไก่ให้แก่เกษตรกร

ภาพที่ 8 พ่อแม่พันธุ์ ถูกปล่อยลานตอนกลางวัน ของนายจรัส อุ่นใจ

6.4.4 แรงงาน และการใช้แรงงานเพื่อการผลิตของเกษตรกร

จากกิจกรรมการผลิตที่แตกต่างกันของเกษตรกรในโครงการจึงทำให้เกษตรกรใช้เวลาในการทำกิจกรรมการผลิตที่ต่างกัน เกษตรกรที่เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์จะใช้เวลา 8 ชั่วโมง/วัน สำหรับแรงงานในครัวเรือน แต่มีแรงงานจ้าง 1 คน ชั่วโมงการทำงาน 8 ชั่วโมง ในขณะที่เกษตรกรสมาชิกที่ซื้อลูกไก่ทำการขุนขาย จะใช้เวลาในการผลิต 2-3 ชั่วโมง/วัน โดยใช้เฉพาะแรงงานในครัวเรือนเท่านั้น

6.5 การจัดการอาหารโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นอาหารเสริม

สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ขุนในโครงการ การจัดการอาหารเป็นปัจจัยสำคัญ

6.5.1 การปลูกพืชอาหารสัตว์

ในการเข้าไปตรวจเยี่ยมพื้นที่ของเกษตรกรในโครงการ หัวหน้าโครงการ และนักวิจัยร่วมในโครงการ ได้ดูความเหมาะสมของพื้นที่ว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกพืชอาหารสัตว์ชนิดใดได้บ้าง เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์หมุนเวียนตลอดทั้งปี และลดต้นทุนในการเลี้ยงไก่ โดยพืชอาหารสัตว์หลักๆ ที่โครงการแนะนำให้เกษตรกรทำการปลูกได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ถั่วเหลือง โดยเป้าหมายสำคัญของการปลูกพืชของเกษตรกรคือ

- 1) ได้ผลผลิตเกษตรที่ดี มีคุณภาพ ปลอดภัยจากการใช้สารเคมี
- 2) การวางแผนการใช้พืชอาหารคาร์โบไฮเดรต ที่ต้องมีใช้ตลอดทั้งปี ข้าวโพดจะสามารถผลิตและเก็บรักษาได้ประมาณ 3-4 เดือน การปลูกมันสำปะหลังจะเป็นแหล่งอาหารต่อจากข้าวโพด อีกประมาณ 3 เดือน นอกจากนี้เกษตรกรยังสามารถใช้ปลายข้าวและรำข้าว จากเกษตรกรและโรงสีข้าวขนาดเล็กในพื้นที่สามารถใช้เลี้ยงไก่ได้ทั้งปี

- 3) การลดต้นทุนการใช้อาหารสำเร็จรูป

6.5.2 การให้อาหาร และการควบคุมโรคโดยใช้จุลินทรีย์ในท้องถิ่น (Indigenous Microorganisms: IMOs)

จุลินทรีย์ในท้องถิ่น (เชื้อราขาว) เป็นจุลินทรีย์ที่ดีเก็บจากป่าไผ่ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นจุลินทรีย์ที่มีอยู่ในธรรมชาติมีการพัฒนา และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่ไม่เหมาะสม เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะมีประสิทธิภาพในการทำงานที่สูง ลักษณะการทำงานจะเกื้อกูลกันเป็นระบบนิเวศน์ มีความสมดุลที่เกิดจากความหลากหลายของจุลินทรีย์

การเตรียมอาหารหมัก

ข้าวโพดหมัก มันสำปะหลังหมัก และหยวกหมัก จะทำการหมักโดยใช้สูตรดังนี้

ข้าวโพด หรือมันสำปะหลัง	100	กก.
กากน้ำตาล	4	กก.
เกลือ	1	กก.
ราขาว	4	ช้อนกาแฟ

นำไปให้ไก่กินหลังจากหมักได้ 4-10 วัน

การให้อาหาร

1) ลูกไก่อายุ 0-4 สัปดาห์ ให้อาหารสำเร็จรูปที่มีโปรตีน 16% และเสริมด้วยตัวหนอนที่เกิดจากแมลงวันลาย ในระยะนี้จะใช้จุลินทรีย์ท้องถิ่น (เชื้อราขาว) ผสมน้ำให้ลูกไก่ดื่มในอัตราส่วน 1 ช้อนกาแฟต่อน้ำ 10 ลิตร

2) ไก่เล็กอายุ 5 สัปดาห์-จำหน่าย ให้อาหารผสมที่มีโปรตีน 12-14% โดยมีส่วนผสมที่แตกต่างกันของเกษตรกรแต่ละราย โดยมีวัตถุดิบหลักๆ ได้แก่ อาหารสำเร็จรูป หัวอาหาร ข้าวโพดหมัก มันสำปะหลังหมัก ถั่วเหลืองทั้งเมล็ด ใบกระถิน ใบปอสา เป็นต้น นอกจากนั้นจะให้ต้นกล้วยหมักเสริมในอาหาร 20% ของปริมาณอาหารปกติ

3) ไก่พ่อแม่พันธุ์จะให้อาหารในลักษณะเดียวกันกับไก่เล็กอายุ 5 สัปดาห์

ภาพที่ 9 หววกกล้วยสับและรำละเอียด นำมาผสมอาหารให้ไก่ขุนกิน เพื่อลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูป

6.6 การวิเคราะห์การผลิต ต้นทุนการผลิต

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต รวบรวมข้อมูลจากจำนวน 6 ราย เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนปริมาณกำไร และความคุ้มค่าในการลงทุนของเกษตรกรในกิจกรรมการผลิต 2 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมการผลิตลูกไก่ของฟาร์มเครือข่าย และกิจกรรมการผลิตไก่ขุนของเกษตรกร

จากการรวบรวมข้อมูลต้นทุนการผลิต และผลได้จากการผลิตของเกษตรกรทั้ง 6 ราย ใน 2 รูปแบบการเลี้ยงเพื่อวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนจากการผลิตในรอบปีที่ผ่านมาสามารถวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน-ปริมาณกำไรจากการผลิต ดังนี้

6.6.1 ข้อมูลการผลิต

รูปแบบที่ 1 การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ โดยใช้เทคโนโลยีผู้ฟัก เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ประจำหวงคำ 30 ตัว แม่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด 250 ตัว ให้ไข่ 16,845 อัตราฟัก ร้อยละ 81.5 (ตารางที่ 5) สามารถผลิตลูกไก่ได้เฉลี่ย 13,729 ตัว/ปี ต้นทุนเฉลี่ยตัวละ 17.47 บาท ลูกไก่ที่ผลิตขายให้เกษตรกร รายอื่นราคาตัวละ 20 บาท และทำการเลี้ยงขุนเอง จำนวน 1,150 ตัว/ปี

รูปแบบที่ 2 การเลี้ยงไก่ประดู่หวงคำขุน ทำการเลี้ยง รายละ 350-400 ตัว/รุ่น (ตารางที่ 5) ใช้ระยะเวลาการเลี้ยงเฉลี่ย 99 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.17 กก./ตัว จำหน่ายราคา 120 บาท/กก.

ตารางที่ 5 ข้อมูลการผลิตพ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่ และไก่ขุน ของเกษตรกรในโครงการ

รายชื่อเกษตรกร	การผลิตลูกไก่					จำนวนไก่ขุน (ตัว)		
	พ่อแม่พันธุ์	แม่พันธุ์	จำนวนไข่	อัตราฟัก	ให้ลูกไก่			
	ประจำหวงคำ (ตัว)	โรดไอแลนด์เรด (ตัว)	(ฟอง)	(ร้อยละ)	(ตัว)	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3
นายจรัส	30	250	16,845	81.50	13,729	350	400	400
นายทรงพล						350	355	350
นายภิเษก						350	380	365
นายอาทิตย์						350	375	360
นายจรรณ						350	360	350
นายชาญณรงค์						350	350	350
รวม	50	250	16,845	81.50	13,729	2,100	2,220	2,175

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในโครงการ

6.6.2 ต้นทุน

1) ต้นทุนการผลิตลูกไก่

เกษตรกรที่เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์โดยใช้เทคโนโลยีผู้ฟัก มีต้นทุนลูกไก่เฉลี่ย 17.47 บาท/ตัว โดยเป็นต้นทุนรวมเฉลี่ย 239,874.6 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ย 33,400 บาท (ร้อยละ 13.94) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 206,434.6 บาท (ร้อยละ 86.04) ซึ่งต้นทุนรวมดังกล่าว เป็นต้นทุนเงินสด 212,499.6 บาท (ร้อยละ 88.59) โดยต้นทุนการผลิตที่สำคัญสูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าอาหารสำเร็จรูป (ร้อยละ 38.34) ค่าพันธุ์ไก่ (ร้อยละ 15.84) และค่าแรงงานครัวเรือน (ร้อยละ 11.41) (ตารางที่ 6)

2) ต้นทุนการผลิตไก่ขุน

เกษตรกรที่เลี้ยงแบบปล่อยอิสระตามธรรมชาติ แล้วขายเป็นไก่ขุน มีต้นทุนไก่ขุนเฉลี่ย 89.46 บาท/กก. โดยเป็นต้นทุนรวมเฉลี่ย 104,526.5 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ย 3,099.3 บาท (ร้อยละ 2.97) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 101,427.1 บาท (ร้อยละ 97.03) ซึ่งต้นทุนรวม

ดังกล่าว เป็นต้นทุนเงินสด 96,401.5 บาท (ร้อยละ 92.23) โดยต้นทุนการผลิตที่สำคัญสูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าอาหาร (ร้อยละ 66.36) ค่าพันธุ์ไก่ (ร้อยละ 20.31) และค่าแรงงานครัวเรือน (ร้อยละ 7.77) (ตารางที่ 7)

6.6.3 ผลตอบแทนการผลิต

พิจารณาผลตอบแทนจากผลผลิตที่ได้ประกอบด้วย ลูกไก่ ไก่ขุน และผลพลอยได้ (มูลไก่) เกษตรกรจะมีผลตอบแทน และกำไรจากการผลิตดังนี้

1) ผลตอบแทนการผลิตลูกไก่

การจำหน่ายลูกไก่ เกษตรกรขายลูกไก่ให้แก่เกษตรกรในโครงการจำนวน 31 ราย โดยจำหน่าย 20 บาท/ตัว มูลค่าการจำหน่ายลูกไก่และผลพลอยได้เฉลี่ย 275,030 บาทต่อปี เมื่อหักต้นทุนแล้ว เกษตรกรจะมีกำไรเฉลี่ย 35,155.4 บาทต่อปี หรือ 2,929.6 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6)

2) ผลตอบแทนการผลิตไก่ขุน

การจำหน่ายไก่ขุน เกษตรกรขุนไก่เฉลี่ย 1,005 ตัวต่อรายต่อปี ทำการขุนในระยะเวลา 95-102 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.17 กิโลกรัม/ตัว หรือน้ำหนักรวมเฉลี่ย 1,171.8 กิโลกรัม/ราย/ปี จำหน่ายราคา 120 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทนเฉลี่ย 141,675 บาทต่อรายต่อปี เมื่อหักต้นทุนแล้ว เกษตรกรจะมีกำไรเฉลี่ย 37,181.8 บาทต่อรายต่อปี หรือ 3,098.5 บาทต่อรายต่อเดือน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 6 สรุปต้นทุน-ผลตอบแทนการผลิตลูกไก่ของเกษตรกรผู้นำเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกไก่

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท/ราย)	มูลค่า (บาท/ปี)
1. ต้นทุนคงที่		
1.1 ค่าเสื่อมโรงเรือน (โรงเรือนขนาด 24*7 ตารางเมตร) และอุปกรณ์ (ที่ให้ อาหาร 12 อัน @ 66.67 บาท ที่ให้น้ำ 10 อัน @ 57.5 บาท และตาข่าย @140 บาท)	36,773.3	
1.2 ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน พื้นที่เลี้ยงเฉลี่ย 1 ไร่ ค่าเช่าเฉลี่ย 2,000 บาท/ ไร่/ปี	2,000.0	
2. ต้นทุนผันแปร		
2.1 ค่าพันธุ์พ่อแม่พันธุ์ จำนวน 200 ตัว (190 บาท/ตัว)	38,000.0	
2.2 ค่าอาหารไก่ (เลี้ยง 1 ปี ใช้อาหารเฉลี่ย 6,205 กก. ราคาอาหารผสมเอง เฉลี่ย 14.82 บาท/กก.)	91,958.1	
2.3 ค่าแรงงาน (ค่าแรงในพื้นที่ 300 บาท/คน/วัน ใช้เวลาเลี้ยงไก่เฉลี่ย 1-2 ชม./วัน/รอบ ระยะเวลาเลี้ยง 1 ปี)	27,375.0	
2.4 ค่าสาธารณูปโภค (ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าเชื้อเพลิง)	47,064.0	
2.5 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (วัคซีน และเวชภัณฑ์)	2,037.5	
3. รวมต้นทุน	239,874.6	
4. ต้นทุนลูกไก่ (บาท/ตัว)	17.47	
5. ผลตอบแทน		
1. จำหน่ายลูกไก่ เฉลี่ย 13,729 ตัว/ปี ราคา 20 บาท/ตัว		274,580.0
2. มูลไก่ เฉลี่ย 15 กระสอบ/ราย/ปี ราคาจำหน่าย 30 บาท/ กระสอบ		450.0
ผลตอบแทนรวม		275,030.0
ต้นทุนรวม		239,874.6
กำไรสุทธิ		35,155.4
6. รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)		2,929.6

ที่มา การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในโครงการ

หมายเหตุ ในปี 2555 เดือนสิงหาคม-ตุลาคม จังหวัดแม่ฮ่องสอนประสบปัญหาไก่ล้มตายลูกไก่ไม่สามารถ
จำหน่ายได้ เกษตรกรลดจำนวนพ่อแม่พันธุ์ และขายไข่ไก่ส่วนหนึ่งออกไปเพื่อลดปริมาณไข่ไก่เข้าสู่
ฟัก จึงทำให้ปริมาณการเลี้ยงต่ำกว่าศักยภาพ หรือเป้าหมายที่ควรจะสามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกรได้

ตารางที่ 7 สรุปต้นทุน-ผลตอบแทนการผลิตไก่ขุนของเกษตรกร ในโครงการ

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท/ราย)	มูลค่า (บาท/ปี)
2. ต้นทุนคงที่		
1.1 ค่าเสื่อมโรงเรือน (โรงเรือนขนาด 4*6 ตารางเมตร) และอุปกรณ์ (ที่ให้ อาหาร 12 อัน @ 66.67 บาท ที่ให้น้ำ 10 อัน @ 57.5 บาท และตาข่าย @140 บาท)	2,512.4	
1.2 ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน พื้นที่เลี้ยงเฉลี่ย 1.07 งาน ค่าเช่าเฉลี่ย 1,128.57 บาท/ไร่/ปี	562.5	
2. ต้นทุนผันแปร		
2.1 ค่าพันธุ์ลูกไก่ เฉลี่ย 1,082 ตัว/ราย	21,230.3	
2.2 ค่าอาหารไก่ (เลี้ยง 99 วัน ใช้อาหารเฉลี่ย 4,680 กก. ราคาอาหารผสมเอง เฉลี่ย 14.82 บาท/กก.)	69,367.3	
2.3 ค่าแรงงาน (ค่าแรงในพื้นที่ 300 บาท/คน/วัน ใช้เวลาเลี้ยงไก่เฉลี่ย 1-2 ชม./วัน/รอบ ระยะเวลาเลี้ยง 99 วัน)	8,125.0	
2.4 ค่าสาธารณูปโภค (ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าเชื้อเพลิง)	850.0	
2.5 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (วัคซีน และเวชภัณฑ์)	1,854.6	
3. รวมต้นทุน	104,493.2	
4. ต้นทุนไก่ขุน (บาท/กก.)	89.46	
5. ผลตอบแทน		
1. จำหน่ายไก่ขุน เฉลี่ย 1,005 ตัว/ราย/ปี น้ำหนักเฉลี่ย 1,171.8 กก./ราย/ปี ราคา 120 บาท/กก.		140,610.0
2. มูลไก่ เฉลี่ย 35.5 กระสอบ/ราย/ปี ราคาจำหน่าย 30 บาท/ กระสอบ		1,065.0
ผลตอบแทนรวม		141,675.0
ต้นทุนรวม		104,493.2
กำไรสุทธิ		37,181.8
6. รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)		3,098.5

ที่มา การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในโครงการ

7. สรุปผลได้ของโครงการ

7.1 โครงการสามารถสร้างองค์ความรู้ และระบบการผลิตลูกไก่ทั้งพันธุ์แท้และลูกผสม โดยใช้ตัวผู้ฟักขนาด 4,500 ฟอง เพื่อผลิตลูกไก่ 13,729 ตัว/ปี กระจายให้แก่เกษตรกรทั้ง 31 ราย และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อทำการผลิตไก่ขุนบริโภค และจำหน่าย สร้างรายได้เสริมแก่ครัวเรือนและชุมชน ลดการเคลื่อนย้ายลูกไก่จากนอกพื้นที่ และความเสี่ยงจากการเคลื่อนย้าย อีกทั้งลดการระบาดของโรคไก่

7.2 สามารถสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ขุนในชุมชน เกษตรกรมีองค์ความรู้และสร้างรายได้เสริมจากไก่พื้นเมือง ร่วมกับการผลิตเกษตรกรอื่น (ทำไร่ และทำสวน) ซึ่งจะมีผลผลิตเหลือเป็นวัตถุดิบอาหารหยาบ

7.3 เกษตรกรสามารถใช้พืชอาหารในพื้นที่เพื่อลดต้นทุนการใช้อาหารสำเร็จรูปอย่างสอดคล้องกับพื้นที่ และฤดูกาลผลิต

7.4 เกษตรกรสามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 2,929.6-3,098.5 บาท/ราย/เดือน เพิ่มความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจครัวเรือนโดยไม่เป็นภาระของเกษตรกร

7.5 โครงการสามารถขยายเครือข่ายเกษตรกรผลิตไก่ประดู่หางดำขุน เพื่อสร้างเป็นอาชีพเสริมจาก 5 รายเมื่อเริ่มโครงการ 31 รายเมื่อสิ้นสุดโครงการ และสามารถขยายอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไปสู่ชุมชนใกล้เคียง ในอำเภอขุนยวมและอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

7.6 โครงการสามารถจัดจำหน่ายไก่ประดู่หางดำขุนแก่ผู้บริโภคในรูปแบบไก่มีชีวิต โดยมีจุดจำหน่าย ณ อำเภอขุนยวม และอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สามารถจำหน่ายไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการได้ตลอดทั้งปีเฉลี่ยเดือนละ 500 ตัว ราคา กิโลกรัมละ 100 บาท ซึ่งสูงกว่าการจำหน่ายให้แก่พ่อค้าเจียงจำหน่ายทั่วไป (ซึ่งรับซื้อในราคาเฉลี่ย 85-90 บาทต่อกิโลกรัม)

8. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

8.1 ควรเพิ่มเกษตรกรผู้นำที่มีความสามารถในการผลิตลูกไก่โดยใช้ตัวผู้ฟัก เพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกรเครือข่ายได้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้น

8.2 ความมีการศึกษาความเป็นไปได้ทางการตลาด เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายไก่ขุนของเกษตรกรเครือข่ายให้กว้างมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ.

เข้าถึงได้จาก : <http://www.hongkhrai.com/highlight08.php> 27 สิงหาคม 2556

เสาวลักษณ์ สวัสดิ์กวัน. ไก่ลูกผสมจากไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1. เข้าถึงได้จาก : http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1355298861&grpId=03&catid=03 27 สิงหาคม 2556

กรมปศุสัตว์. มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่ไข่. เข้าถึงได้จาก : http://www.dld.go.th/home/stchic_e.html 9

สิงหาคม 2556

ภาคผนวก ก

ลักษณะโรงเรียนของเกษตรกรในโครงการ

ภาพที่ ก-1 บริเวณภายในโรงเรือนเลี้ยงลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์ผสม

ภาพที่ ก-2 บริเวณภายในโรงเรือนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำขุน

ภาพที่ ก-3 บริเวณพื้นที่ปล่อยเลี้ยงไก่ประดู่หางดำขุนหาгинตำรรมชาติ

ภาคผนวก ข
ระบบการผลิตลูกไก่โดยใช้ตู้ฟัก

ภาพที่ ข-1 พ่อพันธุ์ประดู่หางดำ และแม่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด

ภาพที่ ข-2 การเตรียมไข่ก่อนเข้าสู่ฟัก

ภาพที่ ข-3 ตู้ฟักไข่ขนาด 4,500 ฟอง ผลิตลูกไก่เพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในโครงการ

ภาพที่ ข-4 ลูกไก่ที่ผลิตได้จากตู้ฟัก

ภาคผนวก ค
การผลิตไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการ

ภาพที่ ค-1 การผลิตไข่ขุนเพื่อจำหน่าย ของนางมณฑา โชติวิชัยกิจ เกษตรกรในโครงการ

ภาพที่ ค-2 การผลิตไข่ขุนเพื่อจำหน่าย ของนางอำไพ ไทยใหม่ เกษตรกรในโครงการ

ภาพที่ ค-3 การให้อาหารและน้ำไก่ขุน ของนางบุญยวง เพชรสรรพสุข เกษตรกรในโครงการ

ภาคผนวก ง

จุดจำหน่ายไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการ

ภาพที่ ง-1 จุดจำหน่ายไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกร เขตอำเภอเมือง

ภาพที่ ง-2 จุดจำหน่ายไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกร ภายในชุมชน อำเภอขุนยวม